

**RICHTLIJN 2009/125/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT
EN DE RAAD**

van 21 oktober 2009

**betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen
van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde
producten**

(herschikking)

(Voor de EER relevante tekst)

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 95,

Gezien het voorstel van de Commissie,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité ⁽¹⁾,

Handelend volgens de procedure van artikel 251 van het Verdrag ⁽²⁾,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Richtlijn 2005/32/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2005 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energieverbruikende producten ⁽³⁾ is ingrijpend gewijzigd. Aangezien nieuwe wijzigingen die strikt beperkt blijven tot de uitbreiding van het toepassingsgebied van deze richtlijn tot alle energiegerelateerde producten nodig zijn, dient ter wille van de duidelijkheid tot herschikking van deze richtlijn te worden overgegaan.
- (2) De verschillen tussen de door de lidstaten vastgestelde wetten en bestuursrechtelijke maatregelen betreffende het ecologische ontwerp van energiegerelateerde producten kunnen in de Gemeenschap handelsbelemmeringen doen ontstaan en de concurrentie verstoren en aldus een direct effect op de totstandbrenging en de werking van de interne markt hebben. De harmonisatie van de nationale wetten is het enige middel om dergelijke handelsbelemmeringen en oneerlijke concurrentie te voorkomen. Met de uitbreiding van het toepassingsgebied tot alle energiegerelateerde producten wordt ervoor gezorgd dat de voorschriften inzake ecologisch ontwerp voor alle belangrijke energiegerelateerde producten op communautair niveau kunnen worden geharmoniseerd.

⁽¹⁾ PB C 100 van 30.4.2009, blz. 120.

⁽²⁾ Standpunt van het Europees Parlement van 24 april 2009 (nog niet bekendgemaakt in het Publicatieblad) en besluit van de Raad van 24 september 2009.

⁽³⁾ PB L 191 van 22.7.2005, blz. 29.

▼B

- (3) Energiegerelateerde producten nemen een groot deel van het verbruik van natuurlijke hulpbronnen en energie in de Gemeenschap voor hun rekening. Daarnaast hebben zij nog enkele andere belangrijke milieueffecten. Bij de grote meerderheid van op de communautaire markt beschikbare productcategorieën kunnen milieueffecten van zeer uiteenlopende omvang worden waargenomen, hoewel zij vergelijkbare functionele prestaties leveren. Met het oog op duurzame ontwikkeling moet de voortdurende verbetering van het algemene milieueffect van die producten worden aangemoedigd, vooral door de voornaamste oorzaken van negatieve milieueffecten op te sporen en overdracht van verontreiniging tegen te gaan, wanneer dit niet leidt tot buitensporige kosten.
- (4) Veel energiegerelateerde producten hebben dankzij een beter ontwerp een aanzienlijk verbeteringspotentieel om milieueffecten te verminderen en energiebesparingen te realiseren, hetgeen tevens economische besparingen voor het bedrijfsleven en de eindgebruikers oplevert. Naast producten die energie gebruiken, genereren, overbrengen of meten, kan het gebruik van bepaalde energiegerelateerde producten, waaronder in de bouw gebruikte producten zoals ramen, isolatiemateriaal of sommige waterverbruikende producten zoals douchekoppen of kranen, eveneens aanzienlijke energiebesparingen opleveren.
- (5) Ecologisch productontwerp is een essentieel element van de communautaire strategie inzake geïntegreerd productbeleid. Het betreft een preventieve aanpak die erop gericht is de milieuprestaties van producten te optimaliseren en tegelijk hun functionele kenmerken te behouden, en die reële nieuwe kansen schept voor fabrikanten, consumenten en de samenleving in haar geheel.
- (6) De verbetering van de energie-efficiëntie — met als een van de beschikbare opties een efficiënter eindgebruik van elektriciteit — wordt beschouwd als een substantiële bijdrage tot het verwezenlijken van de doelstellingen van de Gemeenschap inzake broeikasgasemissies. De vraag naar elektriciteit is de snelst groeiende categorie van eindgebruik van energie en zal, indien er geen beleidsmaatregelen worden genomen om deze trend tegen te gaan, naar verwachting in de komende twintig tot dertig jaar verder toenemen. Een aanzienlijke reductie van het energieverbruik, zoals die door de Commissie is voorgesteld in haar Europees programma inzake klimaatverandering (European Climate Change Programme — ECCP), is mogelijk. Klimaatverandering is een van de prioriteiten van het zesde milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap zoals opgenomen in Besluit nr. 1600/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹⁾. Energiebesparing is de meest kostenefficiënte manier om de continuïteit van de voorziening te verbeteren en de afhankelijkheid van invoer te reduceren. Derhalve moeten met betrekking tot de vraagzijde substantiële maatregelen en doelstellingen worden vastgesteld.
- (7) Er moeten maatregelen worden genomen in de ontwerpfase van het energiegerelateerde product, aangezien de tijdens de levenscyclus van een product ontstane verontreiniging en het merendeel van de milieukosten in die fase worden gegenereerd.

⁽¹⁾ PB L 242 van 10.9.2002, blz. 1.

▼B

- (8) Er moet een samenhangend kader voor de toepassing van communautaire eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten tot stand worden gebracht, teneinde het vrije verkeer van de producten die aan deze eisen voldoen, te garanderen en hun algemene milieueffect te verbeteren. Bij dergelijke communautaire eisen moeten de beginselen inzake eerlijke concurrentie en internationale handel in acht worden genomen.
- (9) De eisen inzake ecologisch ontwerp moeten worden vastgesteld met inachtneming van de doelstellingen en prioriteiten van het zesde milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap, waaronder in voorkomend geval de van toepassing zijnde doelstellingen van de betreffende thematische strategieën van dat programma.
- (10) Met deze richtlijn wordt ernaar gestreefd om een hoog milieubeschermingsniveau te verwezenlijken door het potentiële milieueffect voor energiegerelateerde producten te verminderen, waarvan uiteindelijk de consumenten en andere eindgebruikers profijt zullen hebben. Duurzame ontwikkeling vereist ook dat naar behoren rekening wordt gehouden met het gezondheids- en het sociale en economische effect van de voorgenomen maatregelen. De verbetering van het energierendement en de hulpbronnefficiëntie van producten draagt bij tot de zekerheid van de energievoorziening en vermindering van de vraag naar natuurlijke hulpbronnen, twee voorwaarden voor een gezonde economische activiteit en bijgevolg voor duurzame ontwikkeling.
- (11) Een lidstaat die het noodzakelijk acht om nationale bepalingen te handhaven die hun rechtvaardiging vinden in eisen van doorslaggevend belang in verband met de bescherming van het milieu, of om nieuwe bepalingen in te voeren op basis van nieuwe wetenschappelijke gegevens in verband met de bescherming van het milieu wegens een specifiek probleem dat zich in die lidstaat aandient nadat de toepasselijke uitvoeringsmaatregel is genomen, kan hiertoe overgaan mits hij zich houdt aan de voorwaarden die zijn vastgelegd in artikel 95, leden 4, 5 en 6, van het Verdrag en die voorzien in een kennisgeving vooraf aan en goedkeuring van de Commissie.
- (12) Om met ontwerpverbetering maximale milieuvoordelen te kunnen behalen, kan het nodig zijn consumenten te informeren omtrent de milieueigenschappen en de milieuprestaties van energiegerelateerde producten en hen van advies te dienen over manieren om op een milieuvriendelijke manier met deze producten om te gaan.

▼ B

- (13) De aanpak die in de mededeling van de Commissie van 18 juni 2003, getiteld „Geïntegreerd productbeleid — Voortbouwen op een milieugericht levenscyclusconcept” wordt beschreven en een belangrijk innovatief element is van het zesde milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap, heeft tot doel de milieueffecten van producten gedurende hun gehele levenscyclus, waaronder selectie en gebruik van grondstoffen, fabricage, verpakking, transport en distributie, installatie en onderhoud, gebruik en einde van de levensduur, te verminderen. Indien in het ontwerpstadium rekening wordt gehouden met het milieueffect van een product gedurende de gehele levenscyclus, biedt dat grote mogelijkheden om de bescherming van het milieu op kosteneffectieve wijze te bevorderen, onder meer met betrekking tot hulpbronnen- en materiaalefficiëntie, waarmee wordt bijgedragen tot het verwezenlijken van de doelstellingen van de thematische strategie inzake het duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Er moet worden gezorgd voor de nodige flexibiliteit om die factoren in het productontwerp te integreren en tegelijkertijd rekening te houden met technische, functionele en economische overwegingen.
- (14) Hoewel een brede visie op het milieuprestatieconcept wenselijk is, moet, in afwachting van de aanneming van het werkprogramma, beperking van broeikasgasemissies door verbetering van de energie-efficiëntie als een prioritaire milieudoelstelling worden aangemerkt.
- (15) Het kan noodzakelijk en gerechtvaardigd zijn om specifieke gekwantificeerde eisen inzake ecologisch ontwerp vast te stellen voor sommige producten of milieuaspecten daarvan, teneinde ervoor te zorgen dat hun milieueffect tot een minimum wordt beperkt. Gelet op de dringende noodzaak om bij te dragen tot het nakomen van de in het kader van het Protocol van Kyoto bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering aangegane verbintenissen en onverminderd de in deze richtlijn voorgestane geïntegreerde aanpak, dient tot op zekere hoogte voorrang te worden gegeven aan maatregelen die tegen geringe kosten in hoge mate kunnen bijdragen tot de reductie van broeikasgasemissies. Dergelijke maatregelen kunnen ook bijdragen tot het duurzame gebruik van hulpbronnen en een belangrijke bijdrage leveren tot het tienjarenkader van programma's inzake duurzame productie en consumptie, dat is overeengekomen op de Wereldtop over duurzame ontwikkeling van 26 augustus tot en met 4 september 2002 in Johannesburg.
- (16) Als algemeen beginsel en in voorkomend geval dient het energieverbruik van energiegerelateerde producten in de stand-by- of uit-stand te worden beperkt tot het minimum dat noodzakelijk is voor hun goede functioneren.

▼B

- (17) Hoewel als referentie moet worden uitgegaan van de producten of technologieën met de beste prestaties die beschikbaar zijn op de markt, inclusief de internationale markten, moet het niveau van de eisen inzake ecologisch ontwerp worden vastgesteld op basis van technische, economische en ecologische analyses. Door flexibiliteit in de methode voor het vaststellen van het niveau van de eisen kan een snelle verbetering van milieuprestaties worden bevorderd. De belanghebbende partijen moeten worden geraadpleegd en actief aan deze analyse meewerken. Voordat bindende maatregelen worden vastgesteld, moeten de betrokken partijen naar behoren worden geraadpleegd. Een dergelijke raadpleging kan aan het licht brengen dat een geleidelijke invoering nodig is of dat overgangsmaatregelen noodzakelijk zijn. De invoering van tussentijdse streefdoelen vergroot de voorspelbaarheid van het beleid, maakt de aanpassing van de productontwikkelingscyclus mogelijk en maakt het voor de belanghebbenden gemakkelijker om op lange termijn te plannen.
- (18) Er moet prioriteit worden verleend aan alternatieve wijzen van aanpak, zoals zelfregulering door de industrie, wanneer de beleidsdoelstellingen met zulke maatregelen sneller of goedkoper kunnen worden bereikt dan met bindende voorschriften. Wetgevingsmaatregelen kunnen nodig zijn wanneer de marktkrachten niet in de goede richting of niet snel genoeg evolueren.
- (19) Met zelfreguleringsmaatregelen, met inbegrip van vrijwillige overeenkomsten zoals unilaterale verbintenissen van de industrie, is snelle vooruitgang mogelijk wegens de snelle en kostenefficiënte uitvoering en wordt een soepele en gerichte aanpassing aan technologische keuzemogelijkheden en marktgevoeligheden mogelijk gemaakt.
- (20) Voor de beoordeling van vrijwillige overeenkomsten of andere zelfreguleringsmaatregelen die worden gepresenteerd als alternatieven voor uitvoeringsmaatregelen, moet informatie over ten minste de volgende punten beschikbaar zijn: openstelling voor deelname, toegevoegde waarde, representativiteit, gekwantificeerde en gefaseerde doelstellingen, betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, toezicht en verslaglegging, kosteneffectiviteit van het beheer van een zelfreguleringsinitiatief en duurzaamheid.
- (21) De mededeling van de Commissie van 17 februari 2002, getiteld „Milieuconvenanten op het niveau van de Gemeenschap binnen het kader van het actieplan inzake de vereenvoudiging en verbetering van de regelgeving”, kan een goede leidraad zijn bij de beoordeling van zelfregulering door de industrie in het kader van deze richtlijn.
- (22) Deze richtlijn is tevens bedoeld om te bevorderen dat het ecologische ontwerp ingang vindt in kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) en bij zeer kleine bedrijven. Die acceptatie kan worden bevorderd indien informatie over de duurzaamheid van hun producten op ruime schaal beschikbaar en gemakkelijk toegankelijk is.

▼B

- (23) Energiegerelateerde producten die voldoen aan de in uitvoeringsmaatregelen bij deze richtlijn vastgestelde eisen inzake ecologisch ontwerp, moeten voorzien zijn van de „CE”-markering en bijbehorende informatie om op de interne markt te kunnen worden geïntroduceerd en aan het vrije verkeer te kunnen deelnemen. Rigoureuze handhaving van de uitvoeringsmaatregelen is noodzakelijk om de gevolgen van de gereglementeerde energiegerelateerde producten voor het milieu te beperken en eerlijke concurrentie te kunnen garanderen.
- (24) Wanneer de Commissie uitvoeringsmaatregelen en het werkplan opstelt, dient zij overleg te plegen met de vertegenwoordigers van de lidstaten en met de verschillende belanghebbende partijen van de productgroep, zoals het bedrijfsleven, met inbegrip van kleine en middelgrote ondernemingen en de ambachtelijke industrie, vakbonden, handelaars, kleinhandelaars, importeurs, milieuorganisaties en consumentenorganisaties.
- (25) Bij het opstellen van een uitvoeringsmaatregel houdt de Commissie terdege rekening met de bestaande nationale milieuwetgeving, met name betreffende toxische stoffen, waarvan de lidstaten hebben aangegeven dat die moet worden gehandhaafd; bestaande, gerechtvaardigde beschermingsniveaus in de lidstaten worden niet verlaagd.
- (26) Er moet rekening worden gehouden met de voor gebruik in richtlijnen inzake technische harmonisatie bedoelde modules en voorschriften die zijn vastgesteld bij Besluit nr. 768/2008/EG van het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 betreffende een gemeenschappelijk kader voor het verhandelen van producten ⁽¹⁾.
- (27) De toezichtautoriteiten moeten informatie uitwisselen over de binnen het toepassingsgebied van deze richtlijn voorgenomen maatregelen teneinde het markttoezicht te verbeteren, daarbij rekening houdend met Verordening (EG) nr. 765/2008 het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 tot vaststelling van de eisen inzake accreditatie en markttoezicht betreffende het verhandelen van producten ⁽²⁾. Bij deze samenwerking moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van elektronische communicatiemiddelen en de hierop betrekking hebbende communautaire programma's. De uitwisseling van informatie over de tijdens de levenscyclus geleverde milieuprestaties en over de resultaten van de toegepaste ontwerp oplossingen moet worden vergemakkelijkt. De verzameling en de verspreiding van de kennis die de fabrikanten op het gebied van ecologisch ontwerp opdoen, vormen een van de essentiële voordelen van de richtlijn.
- (28) Een bevoegde instantie is gewoonlijk een publiekrechtelijk of privaatrechtelijk orgaan, aangewezen door de openbare autoriteiten, dat de noodzakelijke garanties biedt voor onpartijdigheid en beschikbaarheid van technische kennis om te verifiëren of het product voldoet aan de toepasselijke uitvoeringsmaatregelen.
- (29) Gelet op het belang om niet-naleving te voorkomen, moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de noodzakelijke middelen voor een doeltreffend markttoezicht beschikbaar zijn.

⁽¹⁾ PB L 218 van 13.8.2008, blz. 82.

⁽²⁾ PB L 218 van 13.8.2008, blz. 30.

▼B

- (30) Het kan zinvol zijn om begeleidende maatregelen te overwegen voor de opleiding in en informatie over ecologisch ontwerpen voor kleine en middelgrote ondernemingen.
- (31) Het is in het belang van de werking van de interne markt dat kan worden beschikt over op communautair niveau geharmoniseerde normen. Zodra de verwijzing naar een dergelijke norm in het *Publicatieblad van de Europese Unie* is bekendgemaakt, moet de inachtneming ervan een vermoeden van overeenstemming met de overeenkomstige eisen van de op basis van deze richtlijn vastgestelde uitvoeringsmaatregel doen ontstaan, hoewel ook andere middelen voor het aantonen van deze overeenstemming moeten worden toegestaan.
- (32) Een van de belangrijkste functies van geharmoniseerde normen moet zijn fabrikanten te helpen bij de toepassing van de uitvoeringsmaatregelen die uit hoofde van deze richtlijn zijn aangenomen. Die normen kunnen een essentiële rol spelen bij het vaststellen van meet- en testmethoden. In het geval van de generieke voorschriften inzake ecologisch ontwerp kunnen geharmoniseerde normen een belangrijke rol spelen als richtsnoer voor de fabrikanten om het ecologische profiel van hun product op te stellen overeenkomstig het bepaalde in de toepasselijke uitvoeringsmaatregel. In deze normen moet duidelijk het verband worden aangegeven tussen hun bepalingen en de voorschriften waaraan moet worden voldaan. Het doel van geharmoniseerde normen is niet het vaststellen van grenswaarden voor milieuaspecten.
- (33) Het is nuttig dat in de in deze richtlijn gebruikte definities wordt verwezen naar toepasselijke internationale normen zoals ISO 14040.
- (34) Deze richtlijn is in overeenstemming met bepaalde beginselen voor de tenuitvoerlegging van de nieuwe aanpak zoals beschreven in de resolutie van de Raad van 7 mei 1985 betreffende een nieuwe aanpak op het gebied van de technische harmonisatie en normalisatie⁽¹⁾ en van de verwijzingen naar geharmoniseerde Europese normen. Resolutie van de Raad van 28 oktober 1999 betreffende „de rol van de normalisatie in Europa”⁽²⁾ bevat de aanbeveling dat de Commissie onderzoekt of het beginsel van de nieuwe aanpak tot nog niet bestreken sectoren kon worden uitgebreid, als middel om de wetgeving te verbeteren en te vereenvoudigen waar dit mogelijk is.
- (35) Deze richtlijn is complementair aan bestaande communautaire instrumenten zoals Richtlijn 92/75/EEG van de Raad van 22 september 1992 betreffende de vermelding van het energieverbruik en het verbruik van andere hulpbronnen op de etikettering en in de standaardproductinformatie van huishoudelijke apparaten⁽³⁾, Verordening (EG) nr. 1980/2000 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juli 2000 inzake een herzien communautair systeem voor de toekenning van milieukeuren⁽⁴⁾, Richtlijn 2002/96/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 januari 2003 betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)⁽⁵⁾, Richtlijn 2002/95/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 januari 2003 betreffende beperking

⁽¹⁾ PB C 136 van 4.6.1985, blz. 1.

⁽²⁾ PB C 141 van 19.5.2000, blz. 1.

⁽³⁾ PB L 297 van 13.10.1992, blz. 16.

⁽⁴⁾ PB L 237 van 21.9.2000, blz. 1.

⁽⁵⁾ PB L 37 van 13.2.2003, blz. 24.

▼B

van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur ⁽¹⁾ en Richtlijn 2006/121/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 tot wijziging van Richtlijn 67/548/EEG van de Raad betreffende de aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen inzake de indeling, de verpakking en het kenmerken van gevaarlijke stoffen teneinde deze aan te passen aan Verordening (EG) nr. 1907/2006 inzake de registratie en beoordeling van en de vergunningverlening en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen ⁽²⁾ en Verordening (EG) nr. 106/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 15 januari 2008 betreffende een communautair energie-efficiëntie-etiketteringsprogramma voor kantoorapparatuur ⁽³⁾. De synergie tussen deze richtlijn en de bestaande communautaire instrumenten moet bijdragen tot de verhoging van hun respectieve effect en tot de formulering van coherente, door de fabrikanten toe te passen eisen.

▼M1

- (35 bis) Richtlijn 2010/31/EU van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 2010 betreffende de energieprestatie van gebouwen ⁽⁴⁾ bepaalt dat de lidstaten eisen voor energieprestaties moeten vaststellen voor onderdelen van gebouwen die deel uitmaken van de bouwschil van het gebouw en systeemeisen in verband met de totale energieprestatie, het adequaat installeren, dimensioneren, afstellen en controleren van de technische bouwsystemen die in bestaande gebouwen worden geïnstalleerd. In overeenstemming met de doelstellingen van deze richtlijn kunnen deze eisen in bepaalde omstandigheden de installatie beperken van energiegerelateerde producten die aan deze richtlijn en de daarmee samenhangende uitvoeringsmaatregelen voldoen, mits dergelijke eisen geen ongerechtvaardigde marktbelemmering vormen.

▼B

- (36) De voor de uitvoering van deze richtlijn vereiste maatregelen worden vastgesteld overeenkomstig Besluit 1999/468/EG van de Raad van 28 juni 1999 tot vaststelling van de voorwaarden voor de uitoefening van de aan de Commissie verleende uitvoeringsbevoegdheden ⁽⁵⁾.
- (37) In het bijzonder moet de Commissie de bevoegdheid worden gegeven om Richtlijn 92/42/EEG van de Raad ⁽⁶⁾, en de Richtlijnen 96/57/EG ⁽⁷⁾ en 2000/55/EG ⁽⁸⁾ van het Europees Parlement en de Raad te wijzigen of in te trekken. Deze wijziging of intrekking moet worden vastgesteld volgens de in artikel 5 bis van Besluit 1999/468/EG bepaalde regelgevingsprocedure met toetsing.

⁽¹⁾ PB L 37 van 13.2.2003, blz. 19.

⁽²⁾ PB L 396 van 30.12.2006, blz. 1.

⁽³⁾ PB L 39 van 13.2.2008, blz. 1.

⁽⁴⁾ PB L 153 van 18.6.2010, blz. 13.

⁽⁵⁾ PB L 184 van 17.7.1999, blz. 23.

⁽⁶⁾ PB L 167 van 22.6.1992, blz. 17.

⁽⁷⁾ PB L 236 van 18.9.1996, blz. 36.

⁽⁸⁾ PB L 279 van 1.11.2000, blz. 33.

▼B

- (38) De Commissie moet tevens de bevoegdheid worden gegeven uitvoeringsmaatregelen vast te stellen met eisen inzake ecologisch ontwerp voor bepaalde energiegerelateerde producten, met inbegrip zo nodig van het invoeren van uitvoeringsmaatregelen tijdens de overgangperiode, alsmede bepalingen inzake de weging van de diverse milieuaspecten. Daar het maatregelen van algemene strekking betreft tot wijziging van niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn door haar aan te vullen met nieuwe niet-essentiële onderdelen, moeten zij worden vastgesteld volgens de regelgevingsprocedure met toetsing als bedoeld in artikel 5 bis van Besluit 1999/468/EG.
- (39) De Commissie moet op basis van de ervaring die is opgedaan met de toepassing van deze richtlijn, Richtlijn 2005/32/EG en de uitvoeringsmaatregelen, de werking, de methoden en de doeltreffendheid van deze richtlijn beoordelen en de wenselijkheid van de uitbreiding van het toepassingsgebied ervan tot andere dan energiegerelateerde producten evalueren. In het kader van de evaluatie moet de Commissie de vertegenwoordigers van de lidstaten en de betrokken belanghebbenden raadplegen.
- (40) De lidstaten moeten de sancties bepalen die moeten worden toegepast in geval van inbreuk op de op basis van deze richtlijn vastgestelde nationale bepalingen. Deze sancties dienen doeltreffend, evenredig en afschrikkend te zijn.
- (41) Aangezien de doelstelling van deze richtlijn, namelijk het garanderen van de werking van de interne markt door te eisen dat producten een adequaat niveau van milieuprestaties bereiken, niet voldoende kan worden verwezenlijkt door de lidstaten en derhalve, vanwege de omvang en de gevolgen ervan, beter door de Gemeenschap kan worden verwezenlijkt, kan de Gemeenschap, overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag genoemde subsidiariteitsbeginsel, maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel, gaat deze richtlijn niet verder dan wat nodig is om deze doelstelling te verwezenlijken.
- (42) De verplichting tot omzetting van deze richtlijn in nationaal recht dient te worden beperkt tot de bepalingen die ten opzichte van Richtlijn 2005/32/EG materieel zijn gewijzigd. De verplichting tot omzetting van de ongewijzigde bepalingen vloeit voort uit Richtlijn 2005/32/EG.
- (43) Deze richtlijn dient de verplichtingen van de lidstaten met betrekking tot de in bijlage IX, deel B, genoemde termijnen voor omzetting in nationaal recht van de aldaar genoemde richtlijnen en voor toepassing ervan onverlet te laten.
- (44) Overeenkomstig punt 34 van het Interinstitutioneel Akkoord „Beter wetgeven”⁽¹⁾ worden de lidstaten ertoe aangespoord voor zichzelf en in het belang van de Gemeenschap hun eigen tabellen op te stellen, die, voor zover mogelijk, het verband weergeven tussen deze richtlijn en de omzettingsmaatregelen, en deze openbaar te maken,

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

⁽¹⁾ PB C 321 van 31.12.2003, blz. 1.

▼B*Artikel 1***Doel en toepassingsgebied**

1. Deze richtlijn schept een kader voor de vaststelling van communautaire voorschriften inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten, teneinde het vrije verkeer van die producten in de interne markt te garanderen.
2. De richtlijn voorziet in de vaststelling van voorschriften waaraan energiegerelateerde producten die onder uitvoeringsmaatregelen vallen, moeten voldoen om op de markt te kunnen worden geïntroduceerd en/of in gebruik te kunnen worden genomen. Zij draagt bij tot duurzame ontwikkeling door de energie-efficiëntie en het niveau van milieubescherming te verhogen en tegelijk de zekerheid van de energievoorziening te vergroten.
3. Deze richtlijn is niet van toepassing op middelen voor het vervoer van personen of goederen.
4. Deze richtlijn en de uitvoeringsmaatregelen uit hoofde van deze richtlijn doen geen afbreuk aan de communautaire wetgeving inzake afvalbeheer en de communautaire wetgeving inzake chemische stoffen, met inbegrip van geïntroduceerde broeikasgassen.

*Artikel 2***Definities**

In deze richtlijn wordt verstaan onder:

1. „energiegerelateerd product”, hierna „product” genoemd: elk op de markt geïntroduceerd en/of in gebruik genomen goed dat tijdens het gebruik een effect heeft op het energieverbruik, met inbegrip van onderdelen die bedoeld zijn om in onder deze richtlijn vallende energiegerelateerde producten te worden ingebouwd en die ten behoeve van eindgebruikers op de markt worden geïntroduceerd en/of in gebruik worden genomen als losse onderdelen waarvan de milieuprestaties onafhankelijk kunnen worden beoordeeld;
2. „componenten en subeenheden”: onderdelen die bedoeld zijn om in producten te worden ingebouwd, en die niet als losse onderdelen ten behoeve van eindgebruikers op de markt worden geïntroduceerd en/of in gebruik worden genomen of waarvan de milieuprestaties niet onafhankelijk kunnen worden beoordeeld;
3. „uitvoeringsmaatregelen”: op basis van deze richtlijn vastgestelde maatregelen tot vaststelling van ecologische ontwerpvoorschriften voor gedefinieerde producten of voor milieuaspecten daarvan;
4. „op de markt introduceren”: een product voor het eerst op de communautaire markt aanbieden, tegen vergoeding of kosteloos, met het oog op de distributie of het gebruik ervan binnen de Gemeenschap, ongeacht de verkooptechniek;
5. „ingebruikneming”: eerste gebruik door de eindgebruiker van een product in de Gemeenschap, overeenkomstig het gebruiksdoel;

▼ B

6. „fabrikant”: natuurlijk of rechtspersoon die onder deze richtlijn vallende producten vervaardigt en verantwoordelijk is voor de overeenstemming van het product met deze richtlijn met het oog op het op de markt introduceren en/of het in gebruik nemen ervan onder zijn eigen naam of handelsmerk of voor eigen gebruik. Bij het ontbreken van een fabrikant zoals gedefinieerd in de eerste zin van dit punt of van een importeur zoals omschreven in punt 8, wordt een natuurlijk of rechtspersoon die de onder deze richtlijn vallende producten op de markt introduceert en/of in gebruik neemt, als fabrikant beschouwd;
7. „gevolmachtigde”: elke in de Gemeenschap gevestigde natuurlijk of rechtspersoon die schriftelijk door de fabrikant is gemachtigd om namens hem alle of een deel van de verplichtingen en formaliteiten in verband met deze richtlijn te vervullen;
8. „importeur”: in de Gemeenschap gevestigde natuurlijk of rechtspersoon die in het kader van zijn commerciële activiteiten een product uit een derde land op de communautaire markt introduceert;
9. „materialen”: alle materialen die tijdens de levenscyclus van een product worden gebruikt;
10. „productontwerp”: de reeks processen waarbij wettelijke, technische, veiligheids-, functionele, markt- of andere voorschriften waaraan een product moet voldoen, in de technische specificatie van dat product worden omgezet;
11. „milieuaspect”: een element of functie van een product dat of die tijdens de levenscyclus ervan met het milieu kan interageren;
12. „milieueffect”: elke verandering in het milieu die geheel of gedeeltelijk het gevolg van producten is en zich voordoet tijdens hun levenscyclus;
13. „levenscyclus”: de opeenvolgende en onderling met elkaar verbonden stadia van een product vanaf het gebruik van grondstoffen tot de uiteindelijke verwijdering;
14. „hergebruik”: elke handeling waarbij producten of componenten ervan die aan het einde van hun eerste gebruiksmogelijkheid zijn gekomen, worden gebruikt voor hetzelfde doel als dat waarvoor ze waren ontworpen, met inbegrip van het voortgezette gebruik van producten die naar inzamelcentra, distributeurs, recycleercentra of fabrikanten worden teruggebracht, alsmede het hergebruik van producten na revisie;
15. „recycling”: herverwerking van afvalstoffen in een productieproces voor het oorspronkelijke doel of voor andere doeleinden, met uitsluiting van energierugwinning;
16. „energieterugwinning”: het gebruik van brandbaar afval als middel om energie op te wekken door directe verbranding met of zonder ander afval, maar met terugwinning van de warmte;
17. „terugwinning”: elk van de toepasselijke werkzaamheden vermeld in bijlage II B bij Richtlijn 2006/12/EG van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2006 inzake afvalstoffen ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ PB L 114 van 27.4.2006, blz. 9.

▼B

18. „afvalstoffen”: elke stof of elk voorwerp van de in bijlage I bij Richtlijn 2006/12/EG vermelde categorieën waarvan de houder zich ontdoet of van plan is zich te ontdoen of zich moet ontdoen;
19. „gevaarlijke afvalstoffen”: alle afvalstoffen waarop artikel 1, lid 4, van Richtlijn 91/689/EEG van de Raad van 12 december 1991 betreffende gevaarlijke afvalstoffen ⁽¹⁾ van toepassing is;
20. „ecologisch profiel”: een beschrijving, overeenkomstig de op het product toepasselijke uitvoeringsmaatregel, van de over de gehele levenscyclus aan een product verbonden inputs en outputs (zoals grondstoffen, emissies en afvalstoffen) die uit het oogpunt van hun milieueffect significant zijn en in meetbare fysische grootheden worden uitgedrukt;
21. „milieuprestaties” van een product: de resultaten van het beheer van de milieuaspecten van het product door de fabrikant, zoals weergegeven in het technische documentatiedossier van het product;
22. „verbetering van de milieuprestaties”: het proces bestaande in het verbeteren van de milieuprestaties van een product over opeenvolgende generaties, hoewel niet noodzakelijkerwijze met betrekking tot alle milieuaspecten van het product tegelijkertijd;
23. „ecologisch ontwerp”: de integratie van milieuaspecten in het productontwerp met het doel de milieuprestaties van het product over zijn gehele levenscyclus te verbeteren;
24. „voorschrift inzake ecologisch ontwerp”: elk voorschrift met betrekking tot een product of het ontwerp van een product dat wordt vastgesteld met het doel de milieuprestaties ervan te verbeteren, of elk voorschrift inzake het verstrekken van informatie betreffende de milieuaspecten van een product;
25. „generiek voorschrift inzake ecologisch ontwerp”: elk voorschrift inzake ecologisch ontwerp dat is gebaseerd op het ecologische profiel als geheel en waarbij geen grenswaarden voor bepaalde milieuaspecten worden vastgesteld;
26. „specifiek voorschrift inzake ecologisch ontwerp”: een gekwantificeerd en meetbaar voorschrift inzake ecologisch ontwerp betreffende een bepaald milieuaspect van een product, zoals het energieverbruik tijdens het gebruik, berekend voor een gegeven eenheid van geleverde prestatie;
27. „geharmoniseerde norm”: een technische specificatie die op basis van een mandaat van de Commissie door een erkende normalisatie-instelling is goedgekeurd overeenkomstig de in Richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften ⁽²⁾ vastgestelde procedure voor het vaststellen van een Europees voorschrift, waarvan de inachtneming niet verplicht is.

⁽¹⁾ PB L 377 van 31.12.1991, blz. 20.

⁽²⁾ PB L 204 van 21.7.1998, blz. 37.

Artikel 3

Op de markt introduceren en/of in gebruik nemen

1. De lidstaten nemen alle passende maatregelen om ervoor te zorgen dat onder een uitvoeringsmaatregel vallende producten alleen op de markt kunnen worden geïntroduceerd en/of in gebruik kunnen worden genomen indien zij in overeenstemming zijn met die maatregelen en zij van de CE-markering overeenkomstig artikel 5 voorzien zijn.
2. De lidstaten wijzen de instanties aan die verantwoordelijk zijn voor het markttoezicht. Zij zien erop toe dat deze instanties over de nodige bevoegdheden beschikken en deze gebruiken om de passende maatregelen te nemen die uit hoofde van deze richtlijn tot hun taak behoren. De lidstaten bepalen de taken, de bevoegdheden en de organisatorische regelingen van de bevoegde instanties, die het recht hebben om:
 - a) op passende schaal de nodige controles te organiseren om vast te stellen of zij aan de voorschriften voldoen, en de fabrikant of zijn gevolmachtigde te verplichten producten die niet aan de voorschriften voldoen, uit de handel te nemen overeenkomstig artikel 7;
 - b) te verlangen dat de betrokken partijen alle noodzakelijke gegevens verstrekken, zoals nader omschreven in de uitvoeringsmaatregelen;
 - c) monsters van producten te nemen en deze te onderwerpen aan controles op de naleving.
3. De lidstaten houden de Commissie op de hoogte van de resultaten van het markttoezicht en indien noodzakelijk geeft de Commissie deze informatie door aan de andere lidstaten.
4. De lidstaten zien erop toe dat consumenten en andere belanghebbende partijen in de gelegenheid worden gesteld bij de bevoegde instanties opmerkingen in te dienen over de naleving van de voorschriften voor een product.

Artikel 4

Verantwoordelijkheden van de importeur

Indien de fabrikant niet in de Gemeenschap is gevestigd en in afwezigheid van een gevolmachtigde, dient de importeur ervoor te zorgen:

- a) dat het op de markt geïntroduceerde en/of in gebruik genomen product voldoet aan de bepalingen van deze richtlijn en aan de toepasselijke uitvoeringsmaatregel, en
- b) dat de verklaring van overeenstemming en de technische documentatie worden bijgehouden en ter beschikking worden gesteld.

Artikel 5

Markering en EG-verklaring van overeenstemming

1. Voordat een onder een uitvoeringsmaatregel vallend product op de markt wordt geïntroduceerd en/of in gebruik wordt genomen, wordt daarop de CE-markering van overeenstemming aangebracht en wordt een EG-verklaring van overeenstemming afgegeven, waarbij de fabrikant of zijn gevolmachtigde garandeert en verklaart dat het product aan alle relevante bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet.

▼B

2. De CE-markering van overeenstemming bestaat uit het opschrift „CE” zoals weergegeven in bijlage III.
3. De EG-verklaring van overeenstemming bevat de in bijlage VI gespecificeerde elementen en verwijst naar de relevante uitvoeringsmaatregel.
4. Het is verboden op producten markeringen aan te brengen die de gebruikers kunnen misleiden omtrent de betekenis of de vorm van de CE-markering.
5. De lidstaten mogen verlangen dat de overeenkomstig bijlage I, deel 2, te verstrekken informatie in hun officiële taal of talen is gesteld wanneer het product in handen van de eindgebruiker komt.

De lidstaten staan eveneens toe dat deze informatie wordt verstrekt in één of meer officiële talen van de instellingen van de Europese Unie.

Bij de toepassing van de eerste alinea houden de lidstaten met name rekening met:

- a) de vraag of de informatie kan worden verstrekt door middel van geharmoniseerde symbolen of erkende codes of door toepassing van andere maatregelen, en
- b) het te verwachten type gebruiker van het product en de aard van de te verstrekken informatie.

*Artikel 6***Vrij verkeer**

1. De lidstaten mogen het op de markt introduceren en/of het in gebruik nemen op hun grondgebied van een product dat aan alle relevante bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet en overeenkomstig artikel 5 voorzien is van de CE-markering, niet verbieden, beperken of belemmeren op grond van voorschriften inzake ecologisch ontwerp die verband houden met de in bijlage I, deel 1, bedoelde paramaters inzake ecologisch ontwerp die door de toepasselijke uitvoeringsmaatregelen worden bestreken.

▼M1

Dit laat de door de lidstaten overeenkomstig artikel 4, lid 1, en artikel 8 van Richtlijn 2010/31/EU vastgestelde eisen voor energieprestaties en systeemeisen onverlet.

▼B

2. De lidstaten mogen het op de markt introduceren en/of het in gebruik nemen op hun grondgebied van een product dat overeenkomstig artikel 5 voorzien is van de CE-markering, niet verbieden, beperken of belemmeren op grond van voorschriften inzake ecologisch ontwerp die verband houden met de in bijlage I, deel 1, bedoelde paramaters inzake ecologisch ontwerp ten aanzien waarvan de toepasselijke uitvoeringsmaatregel bepaalt dat geen voorschrift inzake ecologisch ontwerp vereist is.
3. De lidstaten mogen niet verhinderen dat producten die niet in overeenstemming zijn met de bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel, worden getoond, bijvoorbeeld op handelsbeurzen en tentoonstellingen en tijdens demonstraties, mits zichtbaar is aangegeven dat zij niet in overeenstemming zijn en dat zij niet op de markt worden geïntroduceerd en/of in gebruik worden genomen zolang zij niet in overeenstemming zijn.

*Artikel 7***Vrijwaringsclausule**

1. Wanneer een lidstaat constateert dat een product dat voorzien is van de in artikel 5 bedoelde CE-markering en overeenkomstig het bedoelde gebruik wordt gebruikt, niet aan alle relevante bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet, wordt de fabrikant of zijn gevolmachtigde verplicht om het product in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel en/of met de CE-markering, en om onder de door de lidstaat opgelegde voorwaarden een eind te maken aan de inbreuk.

Wanneer er voldoende aanwijzingen zijn dat een product wellicht niet in overeenstemming is, nemen de lidstaten de noodzakelijke maatregelen die, afhankelijk van de ernst van de niet-naleving, zo ver kunnen gaan als een verbod op de marktintroductie van het product totdat naleving wordt bereikt.

Wanneer de niet-naleving voortduurt, beperkt of verbiedt de lidstaat het op de markt introduceren en/of in gebruik nemen van het product in kwestie of zorgt hij ervoor dat het product uit de handel wordt genomen.

In gevallen waarin een verbod wordt uitgevaardigd of indien het product uit de handel wordt genomen, worden de Commissie en de andere lidstaten daarvan onmiddellijk op de hoogte gebracht.

2. In elk op grond van deze richtlijn genomen besluit van een lidstaat waardoor het op de markt introduceren en/of het in gebruik nemen van een product wordt beperkt, worden de redenen opgegeven waarop het is gebaseerd.

Een dergelijk besluit wordt onverwijld ter kennis gebracht van de betrokkene, die tegelijkertijd op de hoogte wordt gebracht van de rechtsmiddelen die hem overeenkomstig de in de desbetreffende lidstaat geldende wetgeving ter beschikking staan, en van de termijnen waaraan dergelijke rechtsmiddelen gebonden zijn.

3. De lidstaat stelt de Commissie en de andere lidstaten onmiddellijk in kennis van elk uit hoofde van lid 1 genomen besluit, waarbij de redenen voor het nemen van dat besluit worden opgegeven en met name wordt vermeld of de niet-naleving toe te schrijven is aan:

- a) niet-inachtneming van de eisen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel;
- b) de incorrecte toepassing van de geharmoniseerde normen zoals bedoeld in artikel 10, lid 2;
- c) tekortkomingen in de geharmoniseerde normen zoals bedoeld in artikel 10, lid 2.

4. De Commissie treedt onverwijld in overleg met de betrokken partijen en kan het technische advies inwinnen van onafhankelijke externe deskundigen.

Na dat overleg stelt de Commissie de lidstaat die het besluit heeft genomen, en de andere lidstaten onmiddellijk in kennis van haar zienswijze.

Wanneer de Commissie van oordeel is dat het besluit niet gerechtvaardigd is, stelt zij de lidstaten daarvan onmiddellijk in kennis.

5. Indien het in lid 1 van dit artikel bedoelde besluit genomen is naar aanleiding van een tekortkoming in de geharmoniseerde normen, leidt de Commissie onmiddellijk de in artikel 10, leden 2, 3 en 4, beschreven procedure in. De Commissie brengt tegelijkertijd het in artikel 19, lid 1, bedoelde comité op de hoogte.

▼B

6. De lidstaten en de Commissie nemen de nodige maatregelen om, wanneer dit gerechtvaardigd is, de geheimhouding van de tijdens die procedure verstrekte informatie te garanderen.

7. De door de lidstaten overeenkomstig dit artikel genomen besluiten worden op transparante wijze openbaar gemaakt.

8. Het standpunt van de Commissie ten aanzien van die besluiten wordt in het *Publicatieblad van de Europese Unie* bekendgemaakt.

*Artikel 8***Overeenstemmingsbeoordeling**

1. Alvorens een onder een uitvoeringsmaatregel vallend product op de markt te introduceren en/of in gebruik te nemen, zorgt de fabrikant of zijn gevolmachtigde ervoor dat het product aan een overeenstemmingsbeoordeling wordt onderworpen, waarbij het aan alle relevante vereisten van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel wordt getoetst.

2. De overeenstemmingsbeoordelingsprocedures worden in de uitvoeringsmaatregelen gespecificeerd en laten de fabrikanten de keuze tussen de in bijlage IV bij deze richtlijn beschreven interne ontwerpcontrole en het in bijlage V van deze richtlijn beschreven beheersysteem. Wanneer dit naar behoren gerechtvaardigd en evenredig met het risico is, wordt de overeenstemmingsbeoordelingsprocedure gekozen uit de toepasselijke modules zoals beschreven in bijlage II bij Besluit nr. 768/2008/EG.

Indien een lidstaat over sterke aanwijzingen beschikt inzake een waarschijnlijke niet-naleving van een product, publiceert die lidstaat zo spoedig mogelijk een gemotiveerde beoordeling over de naleving van het product, welke beoordeling kan worden uitgevoerd door een bevoegde instantie, om in voorkomend geval tijdige corrigerende maatregelen mogelijk te maken.

Indien een onder een uitvoeringsmaatregel vallend product wordt ontworpen door een organisatie die overeenkomstig Verordening (EG) nr. 761/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 19 maart 2001 inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS) ⁽¹⁾ is geregistreerd en de ontwerpfunctie in het toepassingsgebied van die registratie is opgenomen, wordt aangenomen dat het beheersysteem van die organisatie aan de eisen van bijlage V bij deze richtlijn voldoet.

Indien een onder een uitvoeringsmaatregel vallend product wordt ontworpen door een organisatie die een beheersysteem heeft dat de productontwerpfunctie omvat en dat wordt toegepast overeenkomstig geharmoniseerde normen waarvan het referentienummer in het *Publicatieblad van de Europese Unie* is bekendgemaakt, wordt aangenomen dat dit beheersysteem aan de overeenkomstige eisen van bijlage V voldoet.

3. Na het op de markt introduceren en/of het in gebruik nemen van een onder een uitvoeringsmaatregel vallend product, houdt de fabrikant of zijn gevolmachtigde relevante documenten betreffende de uitgevoerde overeenstemmingsbeoordeling en de afgegeven verklaringen van overeenstemming gedurende een periode van tien jaar na de vervaardiging van het laatste product beschikbaar voor inspectie door de lidstaten.

⁽¹⁾ PB L 114 van 24.4.2001, blz. 1.

▼B

De relevante documenten worden binnen tien dagen na ontvangst van een verzoek van de bevoegde autoriteit van een lidstaat beschikbaar gesteld.

4. De documenten betreffende de in artikel 5 bedoelde overeenstemmingsbeoordeling en de EG-verklaring van overeenstemming worden opgesteld in een van de officiële talen van de instellingen van de Europese Unie.

*Artikel 9***Vermoeden van overeenstemming**

1. De lidstaten gaan ervan uit dat producten die van de in artikel 5 bedoelde CE-markering zijn voorzien, voldoen aan de relevante bepalingen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel.

2. De lidstaten gaan ervan uit dat producten waarvoor geharmoniseerde normen zijn toegepast waarvan het referentienummer in het *Publicatieblad van de Europese Unie* is bekendgemaakt, voldoen aan alle relevante voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel waarop die normen betrekking hebben.

3. Van producten waaraan overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1980/2000 de communautaire milieukeur is toegekend, wordt aangenomen dat zij voldoen aan de voorschriften inzake ecologisch ontwerp van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel in zoverre de milieukeur aan die voorschriften voldoet.

4. Het vermoeden van overeenstemming in de zin van deze richtlijn houdt in dat de Commissie, handelend volgens de in artikel 19, lid 2, bedoelde regelgevingsprocedure, kan besluiten dat andere milieukeuren overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1980/2000 voldoen aan voorwaarden die ten opzichte van de communautaire milieukeur gelijkwaardig zijn. Van producten waaraan zulk een milieukeur is toegekend, wordt aangenomen dat zij voldoen aan de voorschriften inzake ecologisch ontwerp van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel in zoverre de milieukeur aan die voorschriften voldoet.

*Artikel 10***Geharmoniseerde normen**

1. De lidstaten zorgen er, voor zover mogelijk, voor dat passende maatregelen worden genomen om de belanghebbenden op nationaal niveau te kunnen raadplegen over het proces van het opstellen van en het toezicht op de geharmoniseerde normen.

2. Wanneer een lidstaat of de Commissie van oordeel is dat de geharmoniseerde normen waarvan wordt aangenomen dat bij toepassing ervan wordt voldaan aan de specifieke bepalingen van een toepasselijke uitvoeringsmaatregel, toch niet volledig aan die bepalingen voldoen, stelt de desbetreffende lidstaat of de Commissie het bij artikel 5 van Richtlijn 98/34/EG opgerichte permanent comité daarvan in kennis met opgave van de redenen daarvoor. Het comité brengt met spoed een advies uit.

3. In het licht van dat advies van het comité besluit de Commissie de nummers van de geharmoniseerde normen in kwestie in het *Publicatieblad van de Europese Unie* bekend te maken, niet bekend te maken, onder voorbehoud bekend te maken, te handhaven of in te trekken.

▼B

4. De Commissie stelt de desbetreffende Europese normalisatie-instelling hiervan in kennis en verleent zo nodig een nieuw mandaat ter herziening van de geharmoniseerde norm in kwestie.

*Artikel 11***Voorschriften inzake componenten en subeenheden**

Op grond van uitvoeringsmaatregelen kan een fabrikant of zijn gevolmachtigde die componenten en subeenheden op de markt introduceert en/of in gebruik neemt, worden verplicht aan de fabrikant van producten die onder een uitvoeringsmaatregel vallen, relevante informatie te verstrekken over de materiaalsamenstelling en het verbruik van energie, materialen en/of hulpbronnen van de componenten of subeenheden.

*Artikel 12***Administratieve samenwerking en uitwisseling van informatie**

1. De lidstaten zorgen ervoor dat passende maatregelen worden genomen om de voor de uitvoering van deze richtlijn bevoegde autoriteiten aan te moedigen met elkaar samen te werken en aan elkaar en aan de Commissie informatie te verstrekken teneinde de werking van deze richtlijn te ondersteunen, met name wat de uitvoering van artikel 7 betreft.

De administratieve samenwerking en uitwisseling van informatie geschieden met maximale gebruikmaking van elektronischecommunicatiemiddelen en kunnen door relevante communautaire programma's worden ondersteund.

De lidstaten delen de Commissie mee welke autoriteiten bevoegd zijn voor de uitvoering van deze richtlijn.

2. Over de precieze aard en de structuur van de informatie-uitwisseling tussen de Commissie en de lidstaten wordt overeenkomstig de in artikel 19, lid 2, bedoelde regelgevingsprocedure een besluit genomen.

3. De Commissie neemt passende maatregelen om de in dit artikel bedoelde samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en te ondersteunen.

*Artikel 13***Kleine en middelgrote bedrijven**

1. In het kader van programma's ten behoeve van kleine en middelgrote bedrijven en microbedrijven houdt de Commissie rekening met initiatieven die dergelijke bedrijven helpen met het integreren van milieuaspecten, inclusief energie-efficiëntie, bij het ontwerp van hun producten.

2. Een uitvoeringsmaatregel kan vergezeld gaan van richtsnoeren betreffende specifieke aspecten van kleine en middelgrote ondernemingen die actief zijn in de betrokken productsector. Zo nodig kan de Commissie, overeenkomstig lid 1, verder gespecialiseerd materiaal ontwikkelen ter vergemakkelijking van de toepassing van deze richtlijn door kleine en middelgrote bedrijven.

▼B

3. De lidstaten zien er, met name door uitbreiding van steunnetwerken en -structuren, op toe dat zij kleine, middelgrote en microbedrijven ertoe aanmoedigen zich reeds in de productontwerpfase een ecologisch verantwoorde strategie eigen te maken en zich aan te passen aan toekomstige Europese wetgeving.

*Artikel 14***Informatie voor de consument**

Overeenkomstig de geldende uitvoeringsmaatregel dragen fabrikanten er zorg voor dat de afnemers van producten in een door hen geschikt geachte vorm worden geïnformeerd over:

- a) de rol die zij kunnen spelen bij een duurzaam gebruik van het product, en
- b) het ecologische profiel van het product en de voordelen van een ecologisch ontwerp, voor zover de uitvoeringsmaatregelen zulks vereisen.

*Artikel 15***Uitvoeringsmaatregelen**

1. Wanneer een product voldoet aan de criteria zoals opgesomd in lid 2 van dit artikel, dient daarop een uitvoeringsmaatregel of een zelfreguleringsmaatregel overeenkomstig lid 3, onder b), van dit artikel, van toepassing te zijn. Dergelijke uitvoeringsmaatregelen, die beogen niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn te wijzigen door haar aan te vullen, worden vastgesteld overeenkomstig de in artikel 19, lid 3, bedoelde regelgevingsprocedure met toetsing.

2. De criteria waarnaar in lid 1 wordt verwezen, zijn de volgende:

- a) het product vertegenwoordigt volgens de laatst beschikbare cijfers in de Gemeenschap een significant omzet- en handelsvolume van — ter indicatie — meer dan 200 000 eenheden per jaar;
- b) het product heeft, gelet op de hoeveelheden die op de markt zijn geïntroduceerd of in gebruik zijn genomen, in de Gemeenschap een significant milieueffect, zoals bepaald in de bij Besluit nr. 1600/2002/EG vastgestelde prioriteiten van de Gemeenschap, en
- c) het product biedt een significant potentieel voor verbetering met betrekking tot het milieueffect zonder dat dit buitensporige kosten meebrengt, waarbij met name rekening met het volgende wordt gehouden:
 - i) er is geen andere communautaire wetgeving van toepassing of het probleem wordt niet passend door marktwerking opgelost, en
 - ii) tussen de op de markt beschikbare producten met een gelijkwaardige functionaliteit bestaan grote verschillen in milieuprestaties.

3. Wanneer de Commissie een ontwerp voor een uitvoeringsmaatregel opstelt, houdt zij rekening met de standpunten van het comité bedoeld in artikel 19, lid 1, alsook met:

- a) communautaire milieuprioriteiten zoals die welke vermeld staan in Besluit nr. 1600/2002/EG of in het Europees programma inzake klimaatverandering (ECCP) van de Commissie, en

▼B

b) relevante communautaire wetgeving en zelfreguleringsmaatregelen, zoals vrijwillige overeenkomsten waarmee, na een beoordeling overeenkomstig artikel 17, verwacht wordt de beleidsdoelstellingen sneller of tegen lagere kosten te bereiken dan met dwingende voorschriften.

4. Wanneer de Commissie een ontwerp voor een uitvoeringsmaatregel opstelt:

a) houdt zij rekening met de levenscyclus van het product en alle significante milieuaspecten, waaronder de energie-efficiëntie. De grondigheid van de analyse van de milieuaspecten en van de haalbaarheid van hun verbetering moet proportioneel aan hun belang zijn. De vaststelling van voorschriften inzake ecologisch ontwerp ten aanzien van de significante milieuaspecten van een product mag niet onnodig worden vertraagd door onzekerheid omtrent de andere aspecten;

b) voert zij een analyse uit waarin de gevolgen voor milieu, consumenten en fabrikanten, met inbegrip van kleine en middelgrote ondernemingen, beoordeeld worden vanuit het oogpunt van concurrentievermogen — ook op markten buiten de Gemeenschap —, innovatie, markttoegang en kosten en baten;

c) houdt zij rekening met de bestaande nationale milieuwetgeving die de lidstaten als relevant beschouwen;

d) pleegt zij naar behoren overleg met de belanghebbenden;

e) stelt zij, op basis van de onder b) genoemde beoordeling, een toelichting op bij het ontwerp voor een uitvoeringsmaatregel, en

f) bepaalt zij de uitvoeringsdatum c.q. uitvoeringsdata en een eventuele gefaseerde of overgangsmaatregel of -periode, met inachtneming van met name eventuele consequenties voor kleine en middelgrote ondernemingen of voor specifieke productgroepen die in hoofdzaak door kleine en middelgrote ondernemingen worden vervaardigd.

5. De uitvoeringsmaatregelen voldoen aan de volgende criteria:

a) er is, vanuit het oogpunt van de gebruiker, geen significant nadelig effect voor de werking van het product;

b) er zijn geen schadelijke gevolgen voor de gezondheid, de veiligheid en het milieu;

c) er is geen significant nadelig effect voor de consument, met name niet wat de betaalbaarheid en de levenscycluskosten van het product betreft;

d) er is geen significant nadelig effect voor het concurrentievermogen van het bedrijfsleven;

e) in principe heeft het vaststellen van een ecologisch ontwerpvoorschrift niet tot gevolg dat een aan een fabrikant gebonden technologie aan producenten wordt opgelegd, en

f) aan de fabrikant wordt geen overdreven zware administratieve last opgelegd.

6. In de uitvoeringsmaatregelen worden eisen inzake ecologisch ontwerp overeenkomstig bijlage I en/of bijlage II vastgesteld.

Specifieke eisen inzake ecologisch ontwerp worden ingevoerd voor geselecteerde milieuaspecten die een significant milieueffect hebben.

In de uitvoeringsmaatregel kan ook worden bepaald dat, met betrekking tot de gespecificeerde parameters inzake ecologisch ontwerp bedoeld in bijlage I, deel 1, geen voorschrift inzake ecologisch ontwerp vereist is.

▼B

7. De voorschriften moeten zodanig worden geformuleerd dat gegarandeerd wordt dat de instanties voor markttoezicht kunnen nagaan of het product voldoet aan de eisen van de uitvoeringsmaatregel. De uitvoeringsmaatregel moet specificeren of de controle direct op het product dan wel op basis van de technische documentatie kan plaatsvinden.

8. De uitvoeringsmaatregelen omvatten de in bijlage VII vermelde elementen.

9. De verschillende studies en analyses waarvan de Commissie bij de opstelling van uitvoeringsmaatregelen gebruikmaakt, worden ter beschikking gesteld van het publiek, met name rekening houdend met gemakkelijke toegang en gebruik door kleine en middelgrote bedrijven die daarvoor belangstelling hebben.

10. In voorkomend geval gaat een uitvoeringsmaatregel tot vaststelling van de eisen inzake ecologisch ontwerp vergezeld van bepalingen betreffende het afwegen van verschillende milieuaspecten. Deze maatregelen, die beogen niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn te wijzigen door haar aan te vullen, worden vastgesteld volgens de in artikel 19, lid 3, bedoelde regelgevingsprocedure met toetsing.

*Artikel 16***Werkprogramma**

1. De Commissie stelt, uiterlijk op 21 oktober 2011, aan de hand van de criteria van artikel 15 en na raadpleging van het in artikel 18 genoemde overlegforum, een werkplan op dat voor het publiek beschikbaar wordt gesteld.

Het werkplan bevat een indicatieve lijst van productgroepen die de volgende drie jaar voor de vaststelling van uitvoeringsmaatregelen als prioritair worden beschouwd.

Het werkplan wordt door de Commissie op gezette tijden gewijzigd na raadpleging van het genoemde overlegforum.

2. Tijdens de overgangperiode waarin het in lid 1 van dit artikel bedoelde eerste werkplan opgesteld wordt, en overeenkomstig de criteria in artikel 15 en na raadpleging van het overlegforum, gaat de Commissie bij voorbaat over tot de volgende maatregelen:

- a) uitvoeringsmaatregelen voor de producten die in het ECCP beschouwd worden als producten die een grote bijdrage kunnen leveren tot de kosteneffectieve beperking van broeikasgasemissies, zoals verwarmings- en waterverwarmingstoestellen, elektromotorsystemen, verlichtingsinstallaties in zowel de huishoudelijke als de tertiaire sector, huishoudapparaten, kantoorapparaten zowel in de huishoudelijke als de tertiaire sector, consumentenelektronica en HVAC-systemen (verwarming, ventilatie en airconditioning), en
- b) een afzonderlijke uitvoeringsmaatregel ter vermindering van de verliezen in de stand stand-by voor een groep producten.

Deze maatregelen, die beogen niet-essentiële onderdelen van deze richtlijn te wijzigen door haar aan te vullen, worden vastgesteld volgens de in artikel 19, lid 3, bedoelde regelgevingsprocedure met toetsing.

▼B*Artikel 17***Zelfregulering**

Vrijwillige overeenkomsten of andere zelfreguleringsmaatregelen die als alternatieven voor uitvoeringsmaatregelen in het kader van deze richtlijn worden gepresenteerd, worden ten minste op basis van bijlage VIII beoordeeld.

*Artikel 18***Overlegforum**

De Commissie draagt er zorg voor dat zij bij de uitvoering van haar activiteiten ten aanzien van iedere uitvoeringsmaatregel oog heeft voor een evenwichtige deelname van vertegenwoordigers van de lidstaten en alle belanghebbende partijen van dat product of die productgroep zoals het bedrijfsleven, met inbegrip van kleine en middelgrote ondernemingen, de ambachtelijke industrie, handelaars, kleinhandelaars, importeurs, milieuorganisaties en consumentenorganisaties. Zij dragen met name bij tot de vaststelling en herziening van uitvoeringsmaatregelen, de beoordeling van de doeltreffendheid van de gevestigde markttoezichtmechanismen en de evaluatie van vrijwillige overeenkomsten en andere zelfreguleringsmaatregelen. Deze partijen komen bijeen in een overlegforum. De Commissie stelt het reglement van orde van het forum vast.

*Artikel 19***Comité**

1. De Commissie wordt bijgestaan door een comité.
2. Wanneer naar dit lid wordt verwezen, zijn de artikelen 5 en 7 van Besluit 1999/468/EG van toepassing, met inachtneming van artikel 8 van dat besluit.

De in artikel 5, lid 6, van Besluit 1999/468/EG bedoelde termijn wordt vastgesteld op drie maanden.

3. Wanneer naar dit lid wordt verwezen, zijn artikel 5 bis, leden 1 tot en met 4, en artikel 7 van Besluit 1999/468/EG van toepassing, met inachtneming van artikel 8 van dat besluit.

*Artikel 20***Sancties**

De lidstaten stellen de voorschriften vast die gelden voor inbreuken op de nationale bepalingen die overeenkomstig deze richtlijn worden vastgesteld, en nemen alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat zij worden uitgevoerd. De vastgestelde sancties moeten doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn, rekening houdend met de mate van niet-naleving en de hoeveelheden niet-conforme producten die op de communautaire markt werden geïntroduceerd. De lidstaten stellen de Commissie uiterlijk op 20 november 2010 in kennis van die bepalingen en stellen haar onverwijld in kennis van elke latere wijziging van die bepalingen.

▼B*Artikel 21***Toetsing**

Uiterlijk in 2012 evalueert de Commissie de doeltreffendheid van deze richtlijn en de uitvoeringsmaatregelen ervan, met inbegrip van onder meer:

- a) de methode voor de vaststelling en het bereik van significante milieuparameters, zoals hulpbronnenefficiëntie, waarbij de hele levenscyclus van producten in aanmerking wordt genomen;
- b) de drempel voor uitvoeringsmaatregelen;
- c) markttoezichtmechanismen, en
- d) elke gestimuleerde vorm van zelfregulering.

Naar aanleiding van deze toetsing, en in het bijzonder op grond van de ervaring met de uitbreiding van het toepassingsgebied van deze richtlijn, beoordeelt de Commissie, na raadpleging van het in artikel 18 genoemde overlegforum, of het wenselijk is het toepassingsgebied van de richtlijn uit te breiden tot niet-energiegerelateerde producten, teneinde een significante vermindering van de milieueffecten ervan gedurende de hele levenscyclus van die producten te verwezenlijken, en legt zij zo nodig aan het Europees Parlement en de Raad voorstellen tot wijziging voor.

*Artikel 22***Vertrouwelijkheid**

De in artikel 11 en in bijlage I, deel 2, genoemde voorschriften betreffende informatieverstrekking door de fabrikant en/of zijn gevolmachtigde zijn evenredig en houden rekening met de rechtmatige geheimhouding van commercieel gevoelige gegevens.

*Artikel 23***Omzetting**

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk op 20 november 2010 aan de artikelen 1 tot en met 9, 11, 14, 15 en 20 en de bijlagen I tot en met V, VII en VIII te voldoen. Zij delen de Commissie onverwijld de tekst van die bepalingen mede.

Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking daarvan naar deze richtlijn verwezen. In de bepalingen wordt tevens vermeld dat verwijzingen in bestaande wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen naar de bij deze richtlijn ingetrokken richtlijn gelden als verwijzingen naar de onderhavige richtlijn. De regels voor die verwijzing en de formulering van die verklaring worden vastgesteld door de lidstaten.

2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de belangrijkste bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

▼B*Artikel 24***Intrekking**

Richtlijn 2005/32/EG, zoals gewijzigd bij de in bijlage IX, deel A, genoemde richtlijnen, wordt ingetrokken, onverminderd de verplichtingen van de lidstaten met betrekking tot de in bijlage IX, deel B, genoemde termijnen voor omzetting in nationaal recht en toepassing van de aldaar genoemde richtlijnen.

Verwijzingen naar de ingetrokken richtlijn gelden als verwijzingen naar deze richtlijn en worden gelezen volgens de concordantietabel in bijlage X.

*Artikel 25***Inwerkingtreding**

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag volgende op die van haar bekendmaking in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

*Artikel 26***Adressaten**

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

BIJLAGE I

Methode voor het vaststellen van generieke eisen inzake ecologisch ontwerp

(zoals bedoeld in artikel 15, lid 6)

Generieke voorschriften inzake ecologisch ontwerp hebben tot doel de milieuprestatie van het product te verbeteren; zij zijn gericht op de significante milieuaspecten ervan en stellen geen grenswaarden vast. De in deze bijlage bedoelde methode wordt toegepast wanneer het niet passend is grenswaarden voor de beoogde productgroep vast te stellen. Bij de opstelling van ontwerpmaatregelen die moeten worden voorgelegd aan het comité zoals bedoeld in artikel 19, lid 1, bepaalt de Commissie welke significante milieuaspecten in de uitvoeringsmaatregelen moeten worden gespecificeerd.

Bij de opstelling van uitvoeringsmaatregelen waarin overeenkomstig artikel 15 generieke voorschriften inzake ecologisch ontwerp worden vastgesteld, bepaalt de Commissie, voor zover nodig voor het product waarop de uitvoeringsmaatregel van toepassing is, welke van de in deel 1 vermelde parameters voor ecologisch ontwerp, welke van de in deel 2 vermelde voorschriften inzake informatieverstrekking en welke van de in deel 3 vermelde voorschriften voor de fabrikant van toepassing zijn.

Deel 1. Parameters voor ecologisch ontwerp voor producten

- 1.1. Bij de vaststelling van de significante milieuaspecten worden de volgende fasen in de levenscyclus van het product in aanmerking genomen voor zover zij betrekking hebben op het productontwerp:
 - a) selectie en gebruik van grondstoffen;
 - b) fabricage;
 - c) verpakking, transport en distributie;
 - d) installatie en onderhoud;
 - e) gebruik, en
 - f) einde van de levensduur, met andere woorden, de toestand van een product dat aan het einde van zijn eerste gebruiksmogelijkheid is gekomen tot aan zijn definitieve verwijdering.
- 1.2. Voor elke fase worden in voorkomend geval de volgende milieuaspecten beoordeeld:
 - a) voorspeld verbruik van materialen, energie en andere hulpbronnen zoals drinkwater;
 - b) verwachte lucht-, water- of bodememissies;
 - c) verwachte verontreiniging door fysische effecten zoals geluid, trillingen, straling of elektromagnetische velden;
 - d) verwachte productie van afvalstoffen, en
 - e) mogelijkheden voor hergebruik, recycling en terugwinning van materialen en/of energie, rekening houdend met Richtlijn 2002/96/EG.
- 1.3. Met name de volgende parameters moeten, waar van toepassing en zo nodig aangevuld met andere, worden gebruikt voor het beoordelen van het potentieel voor verbetering betreffende de in punt 1.2 bedoelde milieuaspecten:
 - a) gewicht en omvang van het product;
 - b) gebruik van materialen afkomstig van recyclingactiviteiten;
 - c) verbruik van energie, water en andere hulpbronnen over de gehele levenscyclus;

▼B

- d) gebruik van stoffen die als gevaarlijk voor de gezondheid en/of het milieu zijn ingedeeld overeenkomstig Richtlijn 67/548/EEG van de Raad van 27 juni 1967 betreffende de aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen inzake de indeling, de verpakking en het kenmerken van gevaarlijke stoffen ⁽¹⁾ en rekening houdend met de wetgeving inzake het in de handel brengen en het gebruik van specifieke stoffen, zoals Richtlijn 76/769/EEG van de Raad van 27 juli 1976 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten ⁽²⁾ of Richtlijn 2002/95/EG;
- e) hoeveelheid en aard van de verbruiksgoederen die nodig zijn voor correct gebruik en onderhoud;
- f) gemak waarmee hergebruik en recycling plaatsvinden, af te meten aan: aantal gebruikte materialen en componenten, gebruik van standaardcomponenten, voor demontage benodigde tijd, complexiteit van de voor demontage benodigde gereedschappen, gebruik van standaardcodering voor componenten en materialen met het oog op de identificatie van voor hergebruik en recycling geschikte componenten en materialen (inclusief ISO-markering van kunststofonderdelen), gebruik van gemakkelijk recycleerbare materialen, gemakkelijke toegang tot waardevolle en andere recycleerbare componenten en materialen, gemakkelijke toegang tot componenten en materialen die gevaarlijke stoffen bevatten;
- g) inbouw van gebruikte componenten;
- h) niet-toepassing van technische oplossingen die nadelig zijn voor hergebruik en recycling van componenten en gehele apparaten;
- i) verlenging van de levensduur, af te meten aan: gegarandeerde minimumlevensduur, minimumtermijn voor de beschikbaarheid van reserveonderdelen, modulariteit, mogelijkheid tot upgraden, repareerbaarheid;
- j) hoeveelheden geproduceerde afvalstoffen en hoeveelheden geproduceerde gevaarlijke afvalstoffen;
- k) luchtmissies (broeikasgassen, verzurende stoffen, vluchtige organische verbindingen, stoffen die de ozonlaag aantasten, persistente organische verontreinigende stoffen, zware metalen, fijne vaste deeltjes en zwevende vaste deeltjes), onverminderd Richtlijn 97/68/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 1997 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake maatregelen tegen de uitstoot van verontreinigende gassen en deeltjes door inwendige verbrandingsmotoren die worden gemonteerd in niet voor de weg bestemde mobiele machines ⁽³⁾;
- l) watermissies (zware metalen, stoffen met een ongunstig effect op de zuurstofbalans, persistente organische verontreinigende stoffen), en
- m) bodemmissies (vooral lekkages van gevaarlijke stoffen tijdens de gebruiksfase van producten, en het risico van uitspoeling bij verwijdering als afval).

Deel 2. Voorschriften betreffende informatieverstrekking

In de uitvoeringsmaatregelen kan worden verlangd dat door de fabrikant informatie wordt verstrekt die gevolgen kan hebben voor de wijze waarop het product door andere partijen dan de fabrikant wordt behandeld, gebruikt of gerecycleerd, waaronder, in voorkomend geval:

- a) informatie van de ontwerper over het fabricageproces;

⁽¹⁾ PB 196 van 16.8.1967, blz. 1.

⁽²⁾ PB L 262 van 27.9.1976, blz. 201.

⁽³⁾ PB L 59 van 27.2.1998, blz. 1.

▼B

- b) informatie voor de consument over de significante milieukenmerken en -prestaties van een product, te voegen bij het product wanneer het op de markt wordt geïntroduceerd, zodat de consument deze aspecten van de producten kan vergelijken;
- c) informatie voor de consument over de installatie, het gebruik en het onderhoud van het product teneinde de gevolgen voor het milieu tot een minimum te beperken en te zorgen voor een optimale levensduur, alsmede over het terugbrengen van het product aan het einde van de levensduur en waar nodig informatie over de termijn voor de beschikbaarheid van reserveonderdelen en de mogelijkheid tot upgraden van de producten, en
- d) informatie voor afvalbehandelingscentra betreffende de demontage, recycling of verwijdering aan het einde van de levensduur.

Voor zover mogelijk moet de informatie op het product zelf te vinden zijn.

Bij deze informatieverstrekking wordt rekening gehouden met verplichtingen op grond van andere communautaire wetgeving, zoals Richtlijn 2002/96/EG.

Deel 3. Voorschriften voor de fabrikant

1. Voor de benadering van de milieuaspecten die in de uitvoeringsmaatregelen als sterk beïnvloedbaar door het productontwerp zijn aangemerkt, moeten de fabrikanten van producten een beoordeling maken van het productmodel over de gehele levenscyclus op basis van realistische veronderstellingen ten aanzien van de normale omstandigheden waaronder en de doeleinden waarvoor het wordt gebruikt. Andere milieuaspecten kunnen op vrijwillige basis worden onderzocht.

Op basis van die beoordeling stellen de fabrikanten het ecologische profiel van het product op. Dit wordt gebaseerd op uit milieuoogpunt relevante productkenmerken en over de gehele levenscyclus van het product plaatsvindende inputs/outputs die in meetbare fysische grootheden worden uitgedrukt.

2. De fabrikant gebruikt deze beoordeling om alternatieve ontwerpen en de bereikte milieuprestaties van het product te evalueren aan de hand van „benchmarks”.

Deze „benchmarks” worden door de Commissie in de uitvoeringsmaatregel vastgesteld op basis van de tijdens de uitwerking van de maatregel vergaarde informatie.

Bij de keuze van een specifieke ontwerp oplossing moet een redelijk evenwicht worden bereikt tussen de verschillende milieuaspecten en tussen milieuaspecten en andere relevante overwegingen, zoals veiligheid en gezondheid, technische eisen inzake functionaliteit, kwaliteit en prestaties, en economische aspecten, inclusief productiekosten en verkoopbaarheid, terwijl alle relevante wetgeving moet worden nageleefd.

BIJLAGE II

Methode voor het bepalen van specifieke eisen inzake ecologisch ontwerp

(zoals bedoeld in artikel 15, lid 6)

Specifieke eisen inzake ecologisch ontwerp hebben tot doel een bepaald milieuaspect van het product te verbeteren. Zij kunnen de vorm aannemen van eisen voor een lager verbruik van een bepaalde hulpbron, zoals limieten voor het gebruik van die hulpbron in de verschillende stadia van de levenscyclus van het product, waar van toepassing (bijvoorbeeld limieten voor het waterverbruik tijdens de gebruiksfase of voor de hoeveelheden van een bepaald materiaal, die in het product worden verwerkt, of minimaal vereiste hoeveelheden gerecycleerd materiaal).

Bij de opstelling van uitvoeringsmaatregelen waarin overeenkomstig artikel 15 specifieke eisen inzake ecologisch ontwerp worden vastgesteld, bepaalt de Commissie in voorkomend geval voor de onder de uitvoeringsmaatregel vallende producten welke van de parameters inzake ecologisch ontwerp uit de lijst in bijlage I, deel 1, van toepassing zijn en bepaalt zij als volgt de niveaus van deze eisen overeenkomstig de regelgevingsprocedure bedoeld in artikel 19, lid 2:

1. Door middel van een technische, milieutechnische en economische analyse wordt een aantal in de handel zijnde representatieve modellen van het product in kwestie geselecteerd en wordt vastgesteld welke technische opties er zijn om de milieuprestaties van het product te verbeteren, waarbij rekening wordt gehouden met de economische haalbaarheid van de opties en wordt vermeden dat de prestaties of het nut voor de consument significant afnemen.

Door middel van de technische, economische en milieuanalyse zal ook worden vastgesteld welke van de op de markt beschikbare producten en technologieën voor de betreffende milieuaspecten de beste prestaties leveren.

Gedurende de analyse en bij het vaststellen van de eisen moet rekening worden gehouden met de prestaties van producten die beschikbaar zijn op internationale markten en met referentiepunten die zijn vastgesteld in de wetgeving van andere landen.

Op basis van deze analyse en rekening houdend met de economische en technische uitvoerbaarheid alsmede met het potentieel voor verbetering worden concrete maatregelen genomen teneinde het milieueffect van het product zo gering mogelijk te maken.

Met betrekking tot het energieverbruik tijdens het gebruik wordt de energie-efficiëntie of het energieverbruik voor representatieve productmodellen zo vastgesteld dat de levenscycluskosten voor de eindgebruikers zo laag mogelijk zijn, waarbij rekening wordt gehouden met de gevolgen van andere milieuaspecten. De methode voor de levenscycluskostenanalyse gaat uit van een reële discontovoet op basis van door de Europese Centrale Bank verstrekte gegevens, en van een realistische levensduur van het product; zij wordt gebaseerd op de som van de variaties in aankoop prijs (die voortvloeien uit de variaties in industriële kosten) en in gebruikskosten, die het resultaat zijn van de verschillende niveaus van opties voor technische verbetering, verdisconteerd over de levensduur van de in beschouwing genomen representatieve productmodellen. De gebruikskosten zijn voornamelijk het energieverbruik en de extra kosten van andere hulpbronnen, zoals water of wasmiddel.

Er wordt een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd betreffende de relevante elementen, zoals de prijs van energie of andere hulpbronnen, de kosten van grondstoffen of de productiekosten, kortingen, en, waar dit zinvol is, het in aanmerking nemen van externe milieukosten, inclusief vermeden emissies van broeikasgassen, om na te gaan of er significante veranderingen zijn en of de algemene conclusies solide zijn. De eis wordt dienovereenkomstig aangepast.

Een soortgelijke methodologie kan voor andere hulpbronnen zoals water worden toegepast.

▼B

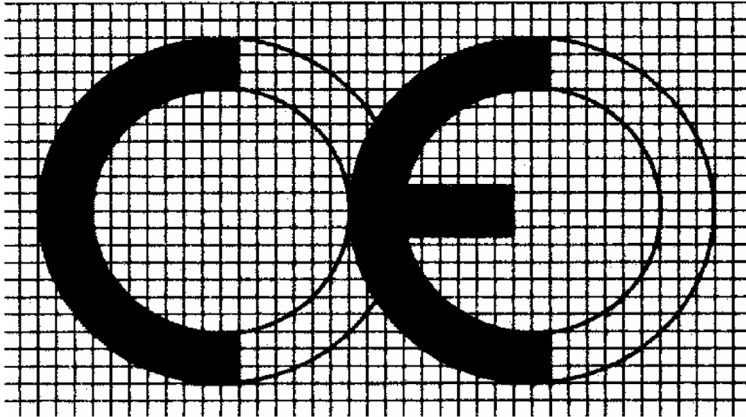
2. Voor de ontwikkeling van de technische, milieutechnische en economische analyses kan gebruik worden gemaakt van informatie die beschikbaar is in het kader van andere communautaire activiteiten.

Dat geldt ook voor informatie die wordt verkregen via bestaande programma's die in andere delen van de wereld worden toegepast voor het vaststellen van specifieke voorschriften inzake ecologisch ontwerp voor producten die met de economische partners van de Europese Unie worden verhandeld.

3. Bij de bepaling van de datum van inwerkingtreding van de eis wordt rekening gehouden met de herontwerpcyclus voor het product.

▼B*BIJLAGE III**CE-markering*

(zoals bedoeld in artikel 5, lid 2)

De CE-markering moet minimaal 5 mm hoog zijn. Bij vergroting of verkleining van de CE-markering moeten de verhoudingen van de bovenstaande rastertekening in acht worden genomen.

De CE-markering moet op het product worden aangebracht. Indien dit niet mogelijk is, moet zij op de verpakking en de begeleidende documenten worden aangebracht.

*BIJLAGE IV***Interne ontwerpcontrole**

(zoals bedoeld in artikel 8, lid 2)

1. In deze bijlage wordt de procedure beschreven waarbij de fabrikant of zijn gevolmachtigde die zich van de in punt 2 vastgestelde verplichtingen kwijt, garandeert en verklaart dat het product aan de relevante voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet. De EG-verklaring van overeenstemming kan op één of meer producten betrekking hebben en moet door de fabrikant worden bewaard.
2. Er wordt door de fabrikant een technisch documentatiedossier opgesteld aan de hand waarvan de overeenstemming van het product met de eisen van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel kan worden beoordeeld.
De documentatie bevat met name de volgende elementen:
 - a) een algemene beschrijving van het product en van het beoogde gebruik;
 - b) de resultaten van de door de fabrikant uitgevoerde milieubeoordelingsstudies en/of verwijzingen naar milieubeoordelingsliteratuur of casestudy's die door de fabrikant bij het beoordelen, documenteren en bepalen van productontwerpen worden gebruikt;
 - c) het ecologische profiel, indien vereist krachtens de uitvoeringsmaatregel;
 - d) elementen van de productontwerpspecificatie betreffende de op het milieu gerichte ontwerpaspecten van het product;
 - e) een lijst van de ter zake doende normen zoals bedoeld in artikel 10, die volledig of gedeeltelijk worden toegepast, en een beschrijving van de oplossingen die zijn gekozen om aan de voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel te voldoen wanneer de in artikel 10 bedoelde normen niet zijn toegepast of wanneer deze normen de voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel niet volledig dekken;
 - f) een exemplaar van de informatie betreffende de op het milieu gerichte ontwerpaspecten van het product, die overeenkomstig de in bijlage I, deel 2, gespecificeerde voorschriften wordt verstrekt, en
 - g) de resultaten van metingen die in verband met de eisen inzake ecologisch ontwerp zijn uitgevoerd, met inbegrip van gegevens betreffende de overeenstemming van deze metingen met de eisen inzake ecologisch ontwerp die in de toepasselijke uitvoeringsmaatregel zijn vastgesteld.
3. De fabrikant neemt alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat het product wordt vervaardigd overeenkomstig de in punt 2 bedoelde ontwerp-specificaties en de op het product toepasselijke eisen van de maatregel.

BIJLAGE V

Beheersysteem voor de overeenstemmingsbeoordeling

(zoals bedoeld in artikel 8, lid 2)

1. In deze bijlage wordt de procedure beschreven waarbij de fabrikant die zich van de in punt 2 vastgestelde verplichtingen kwijt, garandeert en verklaart dat het product aan de voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet. De EG-verklaring van overeenstemming kan op één of meer producten betrekking hebben en moet door de fabrikant worden bewaard.

2. Voor de overeenstemmingsbeoordeling van het product kan een beheersysteem worden gebruikt, mits de fabrikant de in punt 3 opgesomde milieuelementen implementeert.

3. Milieuelementen van het beheersysteem

In dit punt worden de elementen van een beheersysteem opgesomd alsmede de procedures aan de hand waarvan de fabrikant kan aantonen dat het product aan de voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel voldoet.

 - 3.1. Het beleid inzake de milieuprestaties van producten

De fabrikant moet kunnen aantonen dat wordt voldaan aan de voorschriften van de toepasselijke uitvoeringsmaatregel. De fabrikant moet tevens kunnen voorzien in een kader voor het bepalen en herzien van doelstellingen en indicatoren voor de milieuprestaties van producten met het oog op de verbetering van de algehele milieuprestaties van producten.

Alle door de fabrikant getroffen voorzieningen om de algehele milieuprestaties van het product te verbeteren en het ecologische profiel van het product vast te stellen, indien de uitvoeringsmaatregel dit vereist, via ontwerp en fabricage, moeten op systematische en geordende wijze worden gedocumenteerd in de vorm van schriftelijke procedures en instructies.

Deze procedures en instructies moeten met name een adequate beschrijving bevatten van:

 - a) de lijst van documenten die moeten worden opgesteld om de overeenstemming van het product aan te tonen en die in voorkomend geval beschikbaar moeten worden gesteld;
 - b) de doelstellingen en indicatoren voor de milieuprestaties van het product, de organisatiestructuur, de verantwoordelijkheden, de bevoegdheden van het management en de toewijzing van middelen met betrekking tot de stelselmatige toepassing ervan;
 - c) de na de fabricage uit te voeren controles en tests om de productprestaties aan de milieuprestatie-indicatoren te toetsen;
 - d) de procedures om de voorgeschreven documentatie te controleren en ervoor te zorgen dat deze wordt bijgewerkt, en
 - e) de methode om de toepassing en de doeltreffendheid van de milieuelementen van het beheersysteem te verifiëren.
 - 3.2. Planning

De fabrikant draagt zorg voor de vaststelling en handhaving van:

 - a) procedures voor het vaststellen van het ecologische profiel van het product;

▼B

- b) doelstellingen en indicatoren voor de milieuprestaties van het product, waarbij, rekening houdend met technische en economische eisen, technologische opties in beschouwing worden genomen, en
 - c) een programma om deze doelstellingen te verwezenlijken.
- 3.3. Uitvoering en documentatie
- 3.3.1. De documentatie betreffende het beheersysteem voldoet met name aan het volgende:
- a) verantwoordelijkheden en bevoegdheden worden vastgelegd en gedocumenteerd teneinde ervoor te zorgen dat de producten effectieve milieuprestaties leveren en dat over de werking van het systeem verslag wordt uitgebracht met het oog op evaluatie en verbetering;
 - b) er worden documenten opgesteld waarin de toegepaste ontwerpcontrole en verificatietechnieken en de bij het ontwerp van het product toegepaste processen en vaste procedures worden beschreven, en
 - c) de fabrikant zorgt voor de opstelling en het bijhouden van informatie ter beschrijving van de essentiële milieuelementen van het beheersysteem en de procedures voor het controleren van alle vereiste documenten.
- 3.3.2. De documentatie betreffende het product omvat met name het volgende:
- a) een algemene beschrijving van het product en van het beoogde gebruik;
 - b) de resultaten van de door de fabrikant uitgevoerde milieubeoordelingsstudies en/of verwijzingen naar milieubeoordelingsliteratuur of case-study's die door de fabrikant bij het beoordelen, documenteren en bepalen van productontwerpen worden gebruikt;
 - c) het ecologische profiel, voor zover de uitvoeringsmaatregel zulks vereist;
 - d) documenten waarin de resultaten worden beschreven van metingen die in verband met de eisen inzake ecologisch ontwerp zijn uitgevoerd, met inbegrip van gegevens betreffende de overeenstemming van deze metingen met de in de toepasselijke uitvoeringsmaatregel gestelde eisen inzake ecologisch ontwerp;
 - e) de fabrikant stelt specificaties op waarin met name wordt opgegeven welke normen werden toegepast, alsmede waar de in artikel 10 bedoelde normen niet worden toegepast of waar deze de eisen van de relevante uitvoeringsmaatregel niet volledig dekken, en welke middelen werden gebruikt om de naleving te garanderen, en
 - f) een exemplaar van de informatie betreffende de op het milieu gerichte ontwerpaspecten van het product, die overeenkomstig de in bijlage I, deel 2, gespecificeerde voorschriften wordt verstrekt.
- 3.4. Controle en corrigerende maatregelen
- 3.4.1. De fabrikant:
- a) neemt alle nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat het product wordt vervaardigd overeenkomstig de ontwerpspecificaties en de op het product toepasselijke eisen van de maatregel;
 - b) zorgt ervoor dat er procedures worden ingesteld en nageleefd om gevallen van niet-overeenstemming te onderzoeken en te corrigeren en om uit corrigerende maatregelen voortvloeiende wijzigingen van de procedurevoorschriften in praktijk te brengen, en
 - c) voert ten minste om de drie jaar een volledige interne audit van de milieuelementen van het beheersysteem uit.

▼B

BIJLAGE VI

EG-verklaring van overeenstemming

(zoals bedoeld in artikel 5, lid 3)

De EG-verklaring van overeenstemming moet de volgende elementen bevatten:

1. Naam en adres van de fabrikant of zijn gevolmachtigde;
2. Een voldoende nauwkeurige beschrijving van het model om dit op ondubbelzinnige wijze te kunnen identificeren;
3. In voorkomend geval, de referenties van de toegepaste geharmoniseerde normen;
4. In voorkomend geval, de overige gebruikte technische normen en specificaties;
5. In voorkomend geval, de referentie van andere toegepaste communautaire wetgeving die voorziet in de aanbrenging van de CE-markering, en
6. Identiteit en handtekening van de persoon die bevoegd is om de fabrikant of zijn gevolmachtigde te binden.

*BIJLAGE VII***Inhoud van de uitvoeringsmaatregelen**

(zoals bedoeld in artikel 15, lid 8)

De uitvoeringsmaatregel moet met name het volgende specificeren:

1. De nauwkeurige omschrijving van het type of de typen product waarop de maatregel betrekking heeft;
2. Alle eisen inzake ecologische ontwerp voor het product in kwestie, de toepassingsdatum/-data, eventuele gefaseerde maatregelen of overgangsmatregelen of -termijnen;
 - a) in het geval van één of meer generieke eisen inzake ecologisch ontwerp wordt aangegeven welke fasen en aspecten van bijlage I, punten 1.1 en 1.2, van toepassing zijn, en welke parameters van bijlage I, punt 1.3, als voorbeeld kunnen dienen bij de beoordeling van verbeteringen met betrekking tot specifieke milieuaspecten;
 - b) in het geval van (een) specifieke eis(en) inzake ecologisch ontwerp: het niveau ervan;
3. De in bijlage I, deel 1, bedoelde paramaters inzake ecologisch ontwerp ten aanzien waarvan geen eisen inzake ecologisch ontwerp gelden;
4. De eisen betreffende de installatie van het product wanneer dit direct relevant is voor de milieuprestatie in kwestie;
5. De toe te passen meetnormen en/of meetmethoden; indien beschikbaar moeten geharmoniseerde normen worden toegepast waarvan het referentienummer in het *Publicatieblad van de Europese Unie* is bekendgemaakt;
6. De gegevens voor de overeenstemmingsbeoordeling overeenkomstig Besluit 93/465/EEG:
 - a) bij toepassing van (een) andere module(s) dan module A: de factoren die tot de selectie van die specifieke procedure hebben geleid;
 - b) indien van toepassing: de criteria voor de goedkeuring en/of certificering van derden.

Wanneer in andere EG-voorschriften voor hetzelfde product andere modules zijn vastgesteld, heeft de in de uitvoeringsmaatregel bepaalde module voorrang voor de desbetreffende eis;
7. Voorschriften betreffende de informatie die door de fabrikanten moet worden verstrekt, met name betreffende de elementen van de technische documentatie die nodig zijn ter vergemakkelijking van de beantwoording van de vraag of het product voldoet aan de uitvoeringsmaatregel;
8. De duur van de overgangperiode gedurende welke de lidstaten moeten toestaan dat producten op de markt worden geïntroduceerd en/of in gebruik worden genomen die voldoen aan de voorschriften die op de datum van goedkeuring van de uitvoeringsmaatregel op hun grondgebied van kracht zijn;
9. De datum voor de evaluatie en de eventuele herziening van de uitvoeringsmaatregel, rekening houdend met de snelheid van de technologische vooruitgang.

BIJLAGE VIII

Zelfregulering

(zoals bedoeld in artikel 17)

Naast de wettelijke basisvereiste dat zelfreguleringsinitiatieven moeten voldoen aan alle bepalingen van het EG-Verdrag (met name die betreffende interne markt en mededingingsregels), alsmede aan de internationale verplichtingen van de Gemeenschap, met inbegrip van de multilaterale handelsregels, kan de volgende niet-uitputtende lijst van indicatieve criteria worden gebruikt ter beoordeling van de toelaatbaarheid van zelfreguleringsinitiatieven als alternatief voor een uitvoeringsmaatregel in het kader van deze richtlijn:

1. Openstelling voor deelname

Zelfreguleringsinitiatieven moeten zowel in de voorbereidings- als in de uitvoeringsfase voor deelname door exploitanten uit derde landen openstaan.

2. Toegevoegde waarde

Zelfreguleringsinitiatieven moeten een toegevoegde waarde (meer dan „business as usual”) opleveren in termen van de algehele milieuprestaties van het desbetreffende product.

3. Representativiteit

Bedrijven en hun samenwerkingsverbanden die aan een zelfreguleringsmaatregel deelnemen, moeten representatief zijn voor verreweg het grootste deel van de desbetreffende economische sector, met een zo gering mogelijk aantal uitzonderingen. Er moet voor worden gezorgd dat de mededingingsregels in acht worden genomen.

4. Gekwantificeerde en gefaseerde doelstellingen

De door de belanghebbenden vastgestelde doelstellingen moeten op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze, uitgaande van een vastomlijnd referentiekader, zijn geformuleerd. Indien het zelfreguleringsinitiatief een lange looptijd heeft, moeten er tussentijdse streefwaarden in worden opgenomen. Het moet mogelijk zijn op basis van duidelijke en betrouwbare indicatoren op betaalbare en geloofwaardige wijze na te gaan in hoeverre de doelstellingen en (tussentijdse) streefwaarden in acht worden genomen. De ontwikkeling van deze indicatoren moet worden vergemakkelijkt door informatie uit onderzoek en wetenschappelijke en technologische achtergrondgegevens.

5. Betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld

Ter wille van de transparantie moeten alle zelfreguleringsinitiatieven worden gepubliceerd, ook via internet en andere elektronische middelen voor de verspreiding van informatie.

Hetzelfde geldt voor de tussentijdse en eindrapportage over de gemaakte vorderingen. Alle belanghebbenden — het bedrijfsleven, niet-gouvernementele organisaties op het gebied van het milieu en consumentenorganisaties — moeten de mogelijkheid krijgen om commentaar op een zelfreguleringsinitiatief te geven.

6. Toezicht en verslaglegging

Zelfreguleringsinitiatieven moeten een goed doortimmerd controlesysteem omvatten met duidelijk omliggende verantwoordelijkheden voor het bedrijfsleven en onafhankelijke verificateurs. Tezamen met de partijen bij het zelfreguleringsinitiatief worden de Commissiediensten verzocht erop toe te zien dat de doelstellingen worden gerealiseerd.

▼B

Het plan voor toezicht en rapportage moet gedetailleerd, doorzichtig en objectief zijn. Of de doelstellingen van de vrijwillige overeenkomst of andere zelfreguleringsmaatregelen zijn verwezenlijkt, moet in laatste instantie door de Commissiediensten worden beoordeeld, die daarbij worden bijgestaan door het in artikel 19, lid 1, bedoelde comité.

7. Kosteneffectiviteit van het beheer van een zelfreguleringsinitiatief

De kosten van het beheer van zelfreguleringsinitiatieven — met name met betrekking tot de controle — mogen, hun doelstellingen in aanmerking genomen en in vergelijking met andere beschikbare beleidsinstrumenten, geen onevenredige administratieve belasting tot gevolg hebben.

8. Duurzaamheid

Zelfreguleringsinitiatieven moeten verenigbaar zijn met de beleidsdoelstellingen van de richtlijn, met inbegrip van de geïntegreerde aanpak, en moeten aansluiten bij de economische en sociale dimensies van duurzame ontwikkeling. De bescherming van de consument, gezondheid, levenskwaliteit en economische belangen, moeten daarin een volwaardige plaats krijgen.

9. Beleidsconsistentie

Zelfreguleringsinitiatieven zullen waarschijnlijk niet de beoogde resultaten opleveren indien van andere factoren en stimulansen — marktdruk, fiscale prikkels en wetgeving op nationaal niveau — tegenstrijdige signalen voor de deelnemers aan het zelfreguleringsinitiatief uitgaan. Een consequent beleid is derhalve wat dit betreft van wezenlijk belang en moet in aanmerking worden genomen bij de beoordeling van de doeltreffendheid van het initiatief.

▼B*BIJLAGE IX*

DEEL A

Ingetrokken richtlijn met een lijst van de opeenvolgende wijzigingen ervan

(zoals bedoeld in artikel 24)

Richtlijn 2005/32/EG van het Europees Parlement en de Raad
(PB L 191 van 22.7.2005, blz. 29)

Richtlijn 2008/28/EG van het Europees Parlement en de Raad
(PB L 81 van 20.3.2008, blz. 48)

alleen artikel 1

DEEL B

Lijst van termijnen voor omzetting in nationaal recht

(zoals bedoeld in artikel 24)

Richtlijn	Termijn voor omzetting
2005/32/EG	11 augustus 2007
2008/28/EG	—

*BIJLAGE X***Concordantietabel**

Richtlijn 2005/32/EG	Deze richtlijn
Artikelen 1 tot en met 20	Artikelen 1 tot en met 20
Artikel 21	—
Artikel 22	—
Artikel 23	Artikel 21
Artikel 24	Artikel 22
Artikel 25	—
—	Artikel 23
—	Artikel 24
Artikel 26	Artikel 25
Artikel 27	Artikel 26
Bijlagen I tot en met VIII	Bijlagen I tot en met VIII
—	Bijlage IX
—	Bijlage X